

וכן **במי חטאת**, אין מדובר שעשה מעשה בידים, אלא כגון שהיו תלויים בכף מאזנים, והיה יודע משקלם, ו**שקל בהן** [כנגדם] בכף השניה **משקלות**, כגון בשר שרצה לדעת את משקלו, והיות שלא עשה בהם מעשה בידים, במחשבה הוא נפסל, ופטור.

ופרכינן: וכי אטו נפסלים מי חטאת על ידי ששוקל בהן משקלות!?

והא אמר רבא: **מי חטאת ששקל בהן** נג-ב **משקלות כשרהו?**

ומשנינן: **לא קשיא, הא** [הברייתא שפוסלת] באופן ששקל **בגופן**, וכגון, שהיו המים בכלי שיש בו שנתות, המסמנות את כמות המים, ועל ידי שנתות את הבשר בתוך המים, יודע הוא את כמותו, כי המים עולים מסימן אחד אל סימן שני. (1)

ומסקינן: **הוא** [רבי אלעזר] **מותיב לה** [הקשה קושיא זו] **והוא מפרק לה** [מתרץ אותה]:

הכא במאי עסקינן, כגון שלא הזיק בידים, אלא מחמת מחשבתו נפסלו, והיות שכן כגרמא הוא נחשב, וגרמא בניזקין פטור.

בפרה שנפסלה, מיירי כגון שלא עשה בה מלאכה בידים, אלא **שהכניסה לרבקה** [מקום אסיפת הבהמות וקישורן⁽²⁰⁾] **על מנת שתינק** מאמה, וכוונתו היתה גם על מנת ש**תדוש** את התבואה.

ואם היה מתכוון לצורכה בלבד, לא היתה נפסלת, אף על פי שעשתה מלאכה, (21) אלא שהוא התכוין גם לצרכו, ולפיכך נפסלה, וכיון שמחשבתו גרמה לפסול את הפרה, גרמא הוא, ופטור בניזקין. (22)

הוא מעשה — שחיטה, זריקה וכיוצא. אי נמי: כגון ששמענו אותו מפגל בהדיא. ראה ב"חידושים מכתב יד", בתוספות רי"ד, ובתוספות בבא קמא ק א ד"ה טיהר.

אבל בפרת חטאת אין הפסול נעשה בידים — במה שהכניס אותה לרבקה, אלא על ידי שדשה את התבואה, ומידי דממילא הוא, ורק על ידי מחשבתו היא נפסלת, ואינו אלא גרמא, וגרמא בניזקין פטור. [ומכל מקום אם הכניס אותה על מנת שתדוש, נחשב כמו מזיק על ידי מעשה, וראה ב"אילת השחר"].

1. כך פירש רש"י. וראה להלן הערה 3. והראשונים הביאו פירוש רבינו חננאל, ש"שוקל בגופן", היינו, שוקל בשר וכיוצא בכף שניה, ויש לו צורך בגוף הדבר השקול, ו"שוקל כנגדן", היינו שוקל חפץ שרוצה להשתמש בו כדי לדעת משקלו של חפץ אחר שיעמידו כנגדו,

כי מן הסתם משמע שהברייתא דיברה בכל גווני, ואף במזיד — "חידושים מכתב יד" המיוחסים לריטב"א. וראה בחידושי רבינו חיים הלוי הלכות חובל ומזיק.

20. רש"י. ובספר "הערוך" ערך רבק, כתב: פירוש "רבקה" צמד פרות שעומדות ביחד ג או ד לדוש. פירוש אחר, לפיטומה מלשון עגלי מרבק". וראה עוד לשון הברייתא בפסחים כו א, וברש"י שם.

21. כי אין מלאכה פוסלת אלא אם כן נעשית היא לרצונו של הבעלים ולצרכו, ראה בבא מציעא ל א.

22. א. ואם תאמר: מאי שנא מפיגול, דפסולו על ידי מחשבה, ואף על פי כן חייב המזיק! ? יש לומר: שאני התם דבשעה שמפגל עושה

הא [הברייתא], כגון דאסח דעתיה [שהסיח דעתו] משמירתם, תוך כדי עסק השקילה. (4) והא [דברי רבא], דשקל ולא אסח דעתיה.

מתיב [הקשה] רב פפא על דברי חזקיה:

א. הגזול את חברו, חייב להשיב לו את החפץ הנגזל, ואינו רשאי לתת לו את דמיו שנאמר [ויקרא ה:]: "נפש כי תחטא וגו' או בגזל וגו' והשיב את הגזלה אשר גזל".

ב. אבד החפץ, משלם הגולן את דמי החפץ, כפי שהיה ערכו בשעת הגזילה.

ג. ירד ערכו של החפץ, יכול הגולן לומר לנגזל: "הרי שלך לפניך", ואינו מחוייב להשיב לו כפי שוויו בשעת הגזילה, ובלבד שישלם לו את אותו החפץ שגזל.

ד. נשתנה החפץ מכמות שהיה, אין אני קורא בו "והשיב את הגזילה אשר גזל" כי בעינן שיהיה החפץ "כעין שגזל". ולפיכך, חייב הוא לתת את דמיו של החפץ הנגזל כמו שהיה כשגזל אותו.

גזל מטבע ונפסל על ידי שצויה המלך שלא

והא [דברי רבא שמכשיר], במקרה ששקל כנגדו, והיות שלא עשה מעשה בגופו, אינם נפסלים. (2)

ומקשינן: אם הברייתא הפוסלת מדברת באופן שקל בגופו, אם כן, מעשה קא עביד בהו, כלומר, הפסול חל על ידי מעשה שעשה במים, ולא על ידי מחשבה.

ואי כחזקיה, הסובר: היזק שאינו ניכר שמויה היזק, בדיני אדם נמי לחייב, על כל פנים במזיד! ?

ומסקינן: אלא, עצם מה ששקל כנגד המים אינו פוסל אותם. (3)

ואידי ואידי [הן הברייתא הפוסלת, הן דברי רבא] באופן שקל כנגדו.

מי חטאת, קודם שקידש אותם באפר חטאת, טעונים שימור, שלא יסיח דעתו מהם, שנאמר [במדבר יט ט:]: "למשמרת למי נדה", ואם הסיח דעתו משמירתם, אף על פי שלא עשה בהם מלאכה, נפסלו.

ולא קשיא!

וראה ברש"י חולין ט ב ד"ה אם יכולה, שלמד מסוגיא דידן, שמלאכה פוסלת במי חטאת. וראה בפירוש הר"ש משאנץ על פרה פרק ט משנה ג, שאין מלאכה פוסלת אלא בבעל המים.

ולפי פירוש רבינו חננאל שהובא לעיל הערה 1, אף על פי שלא עשה מעשה בגופו נפסלו המים; [וצריך לומר שהוא שותף במים, וכמו שהובא לעיל עמוד א הערה 17].

4. ומה שאמר התנא "העושה מלאכה במי חטאת", אגב פרה נקט לה, דגבי מי חטאת אין המלאכה פוסלת אלא היסח הדעת [ואף במי

והיות שאין לו צורך בשקילה עצמה, אין המים נפסלים.

2. ועתה חזרה בה הגמרא, ממה שאמרה לעיל, שהמים נפסלים כאשר שוקל כנגדם.

3. בפשוטו, רק כאשר עושה מעשה בגופו נפסלים המים, ולא כאשר אינו עושה מעשה בגופו, אך ב"חידושי הריטב"א" כתב, שאם נתן בשר בתוך המים עצמן, אין המים נפסלים אלא מחמת לחלוחית הבשר שנתערב בהן, ומי חטאת נפסלים כאשר מתערב בהם דבר אחר, ראה שם.

הרי נשתנה החפץ ואינו "כעין שגזל", ואינו יוצא בו ידי השבה. (6)

ואכתי האי גברא גזלן הוא, וממונא מעליא בעי שלומי [ממון גמור הוא חייב לשלם] כדי לצאת ידי חובתו. (7)

ומסקינן: אכן תיובתא דחזקיה, כי מברייאתא זו מוכח כרבי יוחנן, שהיזק שאינו ניכר לא שמיה היזק, ולפיכך, יכול לומר לו: "הרי שלך לפניך". (8)

לימא כתנאי [האם נאמר שמחלוקת האמוראים (9) היא מחלוקת בין התנאים]:

ישתמשו בו, ועל ידי כך אין ערך למטבע זה.

או שגזל תרומה ונטמאת, (5) ואינה ראויה לאכילת אדם.

או שגזל חמין ועבר עליו הפסח והרי הוא איסורי הנאה.

הרי הגזלן אומר לו [לנגזל]: הרי החפץ שלך לפניך, ואינו צריך לשלם לו את דמי החפץ שגזל ממנו.

ואי אמרת: היזק שאינו ניכר שמיה היזק,

רבי יוחנן האומר היזק שאינו ניכר לא שמיה היזק ופטור מתשלומין, הוא משום שהמזיק יכול לומר לניזק "הרי שלך לפניך", כמו בגזלן, ואילו לחזקיה, כמו שמזיק חייב, כך הגזלן לא יוכל לומר הרי שלך לפניך, וראה מה שנכתב לעיל עמוד א הערה 11.

8. ואף שיש לומר: מחלוקת תנאים היא כמו שמביאה הגמרא בסמוך, בכל זאת אומרת הגמרא "תיובתא", היות שההלכה כרבי יוחנן, ראה בתוספות ובתוספות רי"ד.

וב"חידושי הריטב"א הביא בשם הרמב"ן, שאין אנו מעמידים פלוגתת תנאים ללא הכרח, ראה שם וב"חידושים מכתב יד" סוף ד"ה אמר רב נחמן בר יצחק.

9. א. לפי דברי הרמב"ן בהערה הקודמת, יש לפרש, שהגמרא מקשה על רבי יוחנן, שאין דבריו מוסכמים לכולי עלמא.

ב. אף אם נאמר, שרבי מאיר סובר כחזקיה, האומר: היזק שאינו ניכר שמיה היזק, עדיין אין דברי חזקיה מיושבים, כי חזקיה אמר שרבנן תיקנו לפטור את השוגג, ורבי מאיר אינו סובר כך.

שאינו בעלים — ר"ש משנאץ שם] — ראשונים. וראה עוד ברשב"א וב"מרומי שדה".

5. כתב רש"י: "נטמאת — מאליה". כי אם טימא אותה בידים, יש לחייב אותו מטעם "מזיק", והרי שנינו: "המטמא... במזיד חייב", [אבל את הגזלן לא קנסו חכמים, ראה בתוספות רי"ד].

6. כך כתב רש"י. וראה בהערה הבאה בשם התוספות.

7. הקשו התוספות: איך מדמה הגמרא מטמא בידים, שחיובו מטעם "מזיק", לגזל תרומה ונטמאת מאליה, ואנו באים לפוטרו על ידי טענת "הרי שלך לפניך"?!

ותירצו: דכיון דהיזק שאינו ניכר שמיה היזק, אם כן נחשב כאילו הוא היזק ניכר, ואם כן אין לך "שינוי" גדול מזה, והרי שינוי קונה בגזלן, שלא יחזיר לו הגזלן את החפץ עצמו, וממון בעלמא הוא חייב לשלם לו.

והרמב"ן [ב"קונטרס דינא דגרמי", הובאו דבריו בקובץ שיעורים על בבא קמא אות קכו ואילך] פירש, שדין מזיק ודין גזלן שוים הם, כי

דמר [רבי מאיר] סבר: קנסו שוגג אטו מזיד.⁽¹⁰⁾

ומר [רבי יהודה] סבר: לא קנסו שוגג אטו מזיד.

ורמי [יש להקשות סתירה], מדבריו דרבי מאיר כאן, הסובר: קנסו שוגג אטו מזיד, אדרבי מאיר במקום אחר, שאמר: לא קנסו שוגג אטו מזיד.

וכן רמי דרבי יהודה אדרבי יהודה, שבהזיק שאינו ניכר, לא קנס שוגג אטו מזיד, ובמקום אחר — קנס.

דתניא: המבשל בשבת בשוגג, אין התבשיל נאסר כלל, ועל כן אף המבשל עצמו יאכל אם ירצה ואף בשבת. ואם בישל במזיד, לא יאכל.⁽¹¹⁾

דברי רבי מאיר, והרי, שלא קנס רבי מאיר שוגג אטו מזיד.

רבי יהודה אומר: המבשל בשוגג יאכל הוא עצמו למוצאי שבת [במוצאי שבת] לאחר שהמתין בכדי שיהיה אפשר להספיק לבשל בהיתר במוצאי שבת.⁽¹²⁾⁽¹³⁾ ובשבת עצמה לא יאכל, דקנסינן שוגג אטו מזיד.

המטמא והמדימע והמנסך, אחד שוגג [בין אם הוא שוגג] שאינו יודע שחבירו ניזוק בכך, ואחד מזיד — חייב, דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר: בשוגג פטור, במזיד חייב, ומשנתינו, כרבי יהודה.

מאי לאו, רבי מאיר ורבי יהודה, בהא קמיפלגי:

דמר [רבי מאיר] סבר: "הזיק שאינו ניכר שמויה הזיק", ולפיכך, חייב הוא בין במזיד ובין בשוגג [ואיננו פוטרים אותו כדי שיודעו].

ומר [רבי יהודה] סבר: הזיק שאינו ניכר לא שמויה הזיק. ולפיכך, השוגג פטור מן הדין, והמזיד חייב משום קנס, כדי שלא ילך ויזיק את חברו.

ודחינן: אמר רב נחמן בר יצחק: לא בכך נחלקו, כי דכולי עלמא: הזיק שאינו ניכר לא שמויה הזיק. והמזיק במזיד חייב לכולי עלמא, משום קנס.

והבא [בברייתא] בקנסו חכמים את המזיק בשוגג אטו [בגלל] מזיק במזיד קא מיפלגי רבי מאיר ורבי יהודה.

12. רש"י. וראה בביאור הגר"א לשולחן ערוך אורח חיים שיח א, שאיסורו לדעת רש"י הוא, כדי שלא יהנה ממלאכת שבת, ותוספות בביצה כד ב חולקים, וסוברים, שלא אסרו חז"ל "בכדי שיעשו" אלא בנכרי. וראה שם ברא"ש ובהערה הבאה בשם המהרש"א.

13. בעניין אחרים שלא בישל עבורם, שיטת התוספות שאין להם היתר אלא במוצאי שבת.

10. ואף על פי שחיובו של מזיד עצמו אינו אלא קנס, מכל מקום היה נראה לחכמים, שיש צורך לקנוס אף את השוגג.

11. תוספות כתבו, שאף לאחרים אסור לאכול עד מוצאי שבת, והוא עצמו מותר לאכול במוצאי שבת, וכן כתב רש"י בבבא קמא עא א, ובחולין טו א, [וימתין עד "בכדי שיעשו"]; אבל בכתובות לד א, כתב רש"י, שהוא עצמו אסור לעולם. וכאן לא פירש רש"י פרט זה.

עתה, חוזרת הגמרא לענין שלמעלה, שנחלקו רבי מאיר ורבי יהודה אם קנסו שוגג אטו מזיד, ומסכמת: **קשיא דרבי מאיר אדרבי מאיר**, כי בענין היזק שאינו ניכר, קנס רבי מאיר שוגג אטו מזיד, ובמבשל בשבת לא קנס!

וכן, **קשיא דרבי יהודה אדרבי יהודה**, כי בהיזק שאינו ניכר לא קנס רבי יהודה בשוגג ובמבשל בשבת קנס. שוגג אטו מזיד!?

ומשנינן: **דרבי מאיר אדרבי מאיר, לא קשיא!**

דכי [היכן] **קנים** רבי מאיר, שוגג אטו מזיד, במקרה שעשה איסור **דרבנן**, וכגון מטמא ומדמע שאינו עובר איסור דאורייתא, כיון שהיזק שאינו ניכר הוא.⁽¹⁹⁾

ובאיסור דרבנן סובר רבי מאיר שיש לקנוס יותר, כי דברי סופרים צריכים חיזוק, לתת תוקף לדבריהם, כדי שלא יבואו לעבור עליהם.

אבל במקרה שעשה איסור **דאורייתא**, כגון

ואם בישל **במזיד**, ראוי לקנסו יותר,⁽¹⁴⁾ ועל כן **לא יאכל** הוא עצמו **עולמית**, ואחרים רשאים לאוכלו.⁽¹⁵⁾

רבי יוחנן הסנדלר אומר: המבשל **בשוגג יאכל** התבשיל, **למוצאי שבת**⁽¹⁶⁾ **לאחרים** דוקא, **ולא לו**, כי את המבשל עצמו, קנסו שוגג אטו מזיד.⁽¹⁷⁾

ואם בישל **במזיד**, **לא יאכל** התבשיל **עולמית**, **לא לו ולא לאחרים**.

כי רבי יוחנן הסנדלר סובר: "מעשה שבת" כלומר, דבר הנעשה בשבת במלאכת איסור במזיד, נאסר באכילה,⁽¹⁸⁾ שנאמר [שמות לא]: "ושמרתם את השבת כי קודש היא לכם" ודרשינן [בבא קמא עא א]: מה קודש אסור באכילה אף מעשה שבת אסורים באכילה.

אבל חכמים חולקים וסוברים: אין "מעשה שבת" אסורים באכילה, כי הם דורשים: "קודש היא לכם", היא [השבת עצמה] קודש ואין מעשה קודש.

16. לפי מה שכתב רש"י ד"ה למוצאי שבת, יש לומר שלא יאכלו אחרים אלא אחרי שימתינו בכדי שיעשו, וכן כתב רש"י בחולין טו א, וראה בהערות לעיל.

17. רש"י חולין טו א.

18. בכתובות לד א, פליגי רב אחא ורבינא, אם איסור דאורייתא הוא או שאינו אלא איסור דרבנן, וראה שם, שאינו אסור אלא במזיד, ורק באכילה ולא בהנאה.

19. כך משמע מפירוש רש"י; ומשמע, שבהיזק ניכר עובר איסור דאורייתא, וראה ב"חידושים

וראה במהרש"א חולין טו א, שכתב בדעת רש"י, שלפי הסוגיא בגיטין האוסרת לו עצמו משום קנס, לא שייך לאסור על אחרים לאכול. ומה שכתב רש"י חולין טו א ובבא קמא עא א, שאחרים אוכלים רק במוצאי שבת, הוא לפי דעת רב, הסובר: שאסור לאכול את התבשיל כדי שלא ינהג מן העבירה.

14. ראה במהרש"א חולין טו א.

15. רש"י בכתובות לד א ובבבא קמא עא א. וכתבו התוספות, שאינם מותרים לאכול אלא במוצאי שבת.

המבשל בשבת, לא קנים רבי מאיר, שוגג אטו מזיד, כי לא שכיח שיעברו בני אדם על איסור תורה.

ופרכינן: והא מנסך יינו של חבריו לעבודה זרה, דאיסור דאורייתא הוא, (20) וקא קנים רבי מאיר, את המנסך בשוגג?!

ומשנינן: אמנם לא שכיח שיעברו איסור תורה, ומכל מקום, משום חומרא דעבודת כוכבים, קנס ליה רבי מאיר, כדי להרחיקו מאד מן האיסור.

ונמצא, דלא קשיא דרבי מאיר אדרבי מאיר, וכפי שנתבאר.

וכן דרבי יהודה אדרבי יהודה, לא קשיא!

אלא שסברתו הפוכה מסברת רבי מאיר, כי רבי מאיר סובר, שיש להחמיר באיסור

דרבנן, ולהקל באיסור תורה, כיון דלא שכיח.

ואילו רבי יהודה, כי לא קנים, את השוגג, בדרבנן, שאין איסורו חמור כל כך.

אבל בדאורייתא, קנים!

ועל כן, במטמא ומדמע, לא קנס רבי יהודה בשוגג, כי לא עברו אלא איסור דרבנן, ובמבשל בשבת, שעבר איסור דאורייתא, קנס רבי יהודה אף את השוגג.

ופרכינן: והא מנסך איסור דאורייתא הוא ולא קנים?!

ומשנינן: משום חומרא דעבודת כוכבים, מיבדל בדילי מיניה [מתרחקים ופורשים ממנה] ואין צורך לקנוס. (21)

או אם חיוב התשלומין הוא מן התורה. ועוד יש להעיר, דאף המבשל בשבת אין התבשיל נאסר מן התורה. ולפי פשטות משמעות דברי רש"י, ולפי הרשב"א, ניהא.

20. לפירוש הרשב"א וה"חידושים מכתב יד" ניהא קושיית הגמרא, כי מנסך ממש עבר איסור דאורייתא, והיין שנתנסך ואפילו התערובת שלו, אסורים מן התורה.

אך לפירוש רש"י, שהנידון הוא על ההיזק או על חיוב התשלומין, הרי אין חיובו של המנסך חמור מחיובם של המטמא והמנסך — על פי "חידושים מכתב יד".

21. א. כי הקנס הוא כדי שלא יהיה כל אחד הולך ומזיק את חבריו ואומר "פטור אני", כמו שאמר רבי יוחנן לעיל, ובמנסך לא שייך חשש זה.

מכתב יד" שהקשה, הרי אף בהיזק שאינו ניכר מבטל עשה של "ואהבת לרעך כמוך"?! וראה ב"קהילות יעקב" בבבא קמא סימן א, ובציון 402 על ה"חידושים מכתב יד".

והרשב"א פירש, שאין איסור דאורייתא לטמא את הפירות, וראה שם, אם מדובר על חולין שבארץ ישראל, או אף בתרומה.

וב"חידושים מכתב יד" פירש, שהתערובת אינה אסורה מן התורה, כיון שמן התורה תרומה בטלה ברוב, [ויין נסך אין לו ביטול אף מדין תורה].

וראה שם שהבין בדברי רש"י, שחיוב התשלומין הוא מדרבנן.

ולפי שני הפירושים האחרונים, צריך תלמוד, שהרי הנפקא מינה בין דאורייתא לדרבנן הוא בכך, שאיסור דאורייתא לא שכיח שיעברו עליו, ואיסור דרבנן צריך "חזוק", ולענין זה אין מקום לדון אם התערובת אסורה או מותרת מן התורה,

ורמי ברייתא דלעיל אליבא דרבי מאיר, אדרבי מאיר, כברייתא דלקמן, בענין אם קונסים שוגג אטו מזיד בדאורייתא:

וכן, רמי דרבי יהודה אדרבי יהודה: (22)

א. הנוטע בשבת, תולדת מלאכת זורע היא, וחיב.

ב. הנוטע בשביעית חיב, שנאמר [ויקרא כה]: "ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שדך לא תזרע" וגו' ונטיעה אף היא בכלל האיטור.

דתניא: הנוטע בשבת, בשוגג יקיים את נטיעתו, ואינו צריך לעקור.

נטע במזיד יעקר האילן, משום קנס, כדלעיל. (23) ודוקא במזיד קנסוהו, ולא בשוגג, וכפי שנתבאר לעיל, לענין מבשל בשבת, לדעת רבי מאיר.

ובשביעית, בין שנטע בשוגג, בין שנטע במזיד, יעקר, דקנסינן שוגג אטו מזיד.

דברי רבי מאיר. הרי, שבשביעית קנס רבי מאיר בשוגג, אטו מזיד, ואילו לענין מבשל בשבת לא קנס, אף על פי שבשניהם עשה איסור דאורייתא! (24)

[ובסמוך מקשינן, הלא כברייתא עצמה רואים חילוק בין שבת לשביעית, ואין זו קושיא מברייתא דמבשל דווקא! ?]

רבי יהודה אומר: חילוף הדברים, בשביעית, בשוגג יקיים, ואין קונסים אטו מזיד, ורק ובמזיד בלבד יעקר.

ובשבת, בין בשוגג, בין במזיד, יעקר, כי קונסים, שוגג, אטו מזיד.

ונמצא, שבנוטע בשביעית, לא קנס, רבי יהודה את השוגג, ואילו במבשל בשבת קנס רבי יהודה שוגג אטו מזיד! ?

ומתמהינן: ולמעמיד, שאינך יודע לחלק בין שבת לשביעית, תקשה לך היא גופה [הברייתא עצמה] מינה ובה, ואינך צריך להקשות מברייתא אחת על ברייתא אחרת! ?

כך, שהרי יכול לחזור ולנטוע בהיתר אחרי עקירתו.

24. א. ראה ב"מצפה איתן" שכתב, דלכאורה רבי מאיר סבירא ליה: שביעית בזמן הזה אינה אלא איסור דרבנן, ואם כן אתי שפיר הא דקנס שוגג אטו מזיד, ראה שם וברש"ש. וב"חזון איש" כתב, שאם תימצא לומר דבשביעית דאורייתא לא קנסו, לא יתכן שיחמירו יותר בשביעית דרבנן. וב"דרך אמונה" [שביעית פרק א הלכה ד] כתב, שבדבר ש"עיקרו מן התורה" יש להחמיר כמו איסור תורה.

ב. ראה ברמב"ם [שביעית א ד], שהנוטע בשביעית, מכין אותו מכת מרדות מדבריהם,

ב. לרב דאמר "מנסך ממש", ניחא בפשיטות, שישראל בדלין מעבודה זרה, ולשמואל שאמר "מערב", צריך לפרש, שאף מתערובתו מתרחקים ישראל. וראה בליקוטי רבי עקיבא איגר על מומר.

22. כך כתב רש"י, דאף בדרכי יהודה קשיא, וראה עוד ב"חידושים מכתב יד", וב"חידושי הריטב"א" והר"ן.

23. צריך להבין למה חיבו אותו לעקור, הלא המבשל בשבת אינו נאסר עולמית אפילו במזיד [על כל פנים לאחרים], וכל שכן בשוגג. וראה ב"תפארת יעקב", דשאני נוטע שאינו מפסיד כל

אינו צריך לעקור, כי לאחר זמן, לא ידעו שבשבת נטעו, ואין לחשוש שמא יבואו להקל באיסור שבת.

דבר [טעם] אחר, לדינו של רבי מאיר:

נחשדו ישראל לעבור על איסור השביעית, ולא נחשדו על חילול השבתות, ולפיכך, יש לקנוס את הנוטע בשביעית, ואין צורך לקנוס על מלאכה בשבת.

ומתמהינן: למאי הוצרך התנא לאתויי דבר אחר, ולא סגי ליה בטעם הראשון?!

ומפרשינן: הכי קאמר!

וכי תימא, אין טעם הראשון מספיק, כדי שהנוטע בשבת לא יעקור.

כי שבת נמי, זמנין [לפעמים], יהיה ניכר לאחר זמן, שנטעו בשבת.

וכגון דמיקלע יום שלשים קודם ראש השנה, בשבת.

שנה ראשונה של מנין שנות ערלה אין צריך שתהיה שנה שלימה, אלא, כל שהיה האילן נטוע⁽¹⁾ שלשים יום קודם ראש השנה, כשיגיע ראש השנה, עלתה לאילן שנה, כי

כי מכדי [הרי], הא [מבשל בשבת] איסור דאורייתא הוא, והא [נטיעה בשביעית] איסור דאורייתא היא, ואם כן מאי שנא שבת, ומאי שנא שביעית?!

אלא, התם [ברייתא דנוטע] לא קשיא, וכדקתני טעמא דמילתא, באותה ברייתא עצמה.

אמר רבי מאיר: מפני מה אני אומר: בשבת, בשוגג יקיים במזיד יעקר, ובשביעית, בין בשוגג בין במזיד יעקר?!

מפני שישראל מונין אם נטיעותיהן לשנה השביעית.

ואין מונין ישראל את נטיעותיהן לשבתות. א-ת

כלומר, היות שאיסור ערלה בשנים הוא תלוי, שנאמר [ויקרא יט כג]: "שלש שנים יהיה לכם ערלים", הדבר ניכר באיזו שנה נטע את העץ, כי כאשר יהיו הפירות מותרים בשנה הרביעית, יידעו הכל שבשביעית נטע את האילן. אבל, אין ניכר לאחר זמן, באיזה יום בשבוע נטעו, כי אין מונים ימים לנטיעה אלא שנים.

ולפיכך, הנוטע בשביעית יעקר, כי יהיה ידוע לכל שבשביעית נטעו, ושמא יבואו להתיר נטיעה בשביעית. אבל הנוטע בשבת בשוגג

הזומר את כרמו, והרי "אין לוקין מן הדין". ויש שתירצו, שמחלוקת הסוגיות היא, ראה מה שציינו ב"ספר המפתח" על הרמב"ם.

1. ואין די בנטיעה בלבד, אלא צריך שישיש האילן בקרקע, ואחר כך מתחילים למנות לו שלושים יום אלו, וראה בראש השנה י ב שלש

ומשמע שאינו איסור תורה; וקשה, הלא בסוגיין מבואר, שהוא איסור דאורייתא?! ויש לומר: בדבר שעיקרו מן התורה החמירו כמו איסור תורה — "דרך אמונה".

וב"חזון איש" [שביעית יז כד] כתב, שאף על גב דהוי איסור תורה, מכל מקום אינו לוקה מן התורה, היות ואין איסורו אלא קל וחומר מן